ואימא במקום בת אתה מעביר נחלה מן האחין ואי אתה כו'. כלומר השתא דמשמע לך מוהעברתם אתא לקבוע מקום לאב אדרשנו כך שאפילו בבת יקדום וה"ה דהוה מצי למימר דבמקום בת אתה מעביר נחלה מן האחין אבל אי אתה מעביר מן האחין במקום אב וימא שאם יקדום לאב אלא לפי משמעות הברייתא דאב חשוב יותר מכולם נסיב: **א"כ לא לכתוב רחמנא והעברתם.** כלומר לא תוכל לדרוש במקום בת אתה מעביר נחלה מן האחין דאין זו העברה שהבת קרובה למת יותר מאח לפי שהיא יולאת ירכו ועניין יבום לא הוה ליה למכתב אלא על כרחך יש לדרוש במקום בת אתה מעביר נחלה כו' אלא ק"ק דהשתא משמע דלא שייך העברה מאחין לבת דפשיטא דקרובה יותר מאחין לבן מן האב ובת ניחא ליה דשייך העברה ובכולה שמעתין מספקא לן אי אב קרוב טפי מאח או לא ולרשב"א נראה לפרש א"כ לא ליכתוב רחמנא והעברתם כלומר[8] אי לא אתי למדרש אלא דבמקום בת (אי) אתה מעביר נחלה מן האחין ולא מן האב א"כ לא הוה ליה למכתב והעברתם אלא ונתתם והוה ידעינן דבת אינה יורשת במקום אב דהוה דרשינן מיתורא דונתתם את נחלתו לבתו דוקא מן האחין אתה מעביר נחלה במקום בת ולא מן האב דהא לגופה לא איצטריך שהרי מוכל בת יורשת נחלה שמעינן דבת ירושה היא וממילא ידעינן שהיא קודמת לאח שהרי היא קרובה יותר שהיא מקימה שם ואח אינו מקים שם אלא לריך ליבם ואי להקדים בן לבת הא מוהתנחלתם אותם לבניכם נפקא לן לקמן ומדכתי' והעברתם אתא למימר דבמקום בת אתה מעביר נחלה מן האב

אלא

ואי אתה מעביר נחלה מן האב אפילו במקום בת אם כן לא נכתוב רחמנא [1]והעברתם ולמאן דנפקא ליה מוהעברתם האי שארו מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [2]שארו זו אשתו מלמד שהבעל יורש את אשתו ולמאן דנפקא ליה משארו האי והעברתם מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [3]רבי אומר בכולן נאמר בהן נתינה וכאן נאמרה בהן העברה שאין לך שמעביר נחלה משבט לשבט אלא בת הואיל ובנה ובעלה יורשין אותה וממאי דשארו זה האב דכתיב [3]שאר אביך הוא אימא שארו זו האם דכתיב [4]שאר אמך היא אמר רבא אמר קרא [2]ממשפחתו וירש אותה [3]משפחת אב קרויה משפחה [8]משפחת אם אינה קרויה משפחה דכתיב [5]למשפחותם לבית אבותם ומשפחת אם אינה קרויה משפחה והא כתיב [6]ויהי נער מבית לחם יהודה ממשפחת יהודה והוא לוי והוא גר שם הא גופא קשיא אמרת (ח) והוא לוי אלמא מלוי אתי ממשפחת יהודה אלמא מיהודה אתי אלא לאו דאבוה מלוי ואימיה מיהודה וקאמר ממשפחת יהודה אמר רבא בר רב חנן לא גברא דשמיה לוי אי הכי היינו דקאמר מיכה [7]עתה ידעתי כי ייטיב ה' לי כי היה לי הלוי לכהן אין דאיתרמי ליה גברא דשמיה לוי וכי לוי שמו והלא יהונתן שמו שנאמ' [8]ויהונתן בן גרשם בן מנשה הוא ובניו היו כהנים לשבט הדני (ט) אמר ליה וליטעמיך וכי בן מנשה הוא והלא בן משה הוא דכתיב [9]בני משה גרשם ואליעזר אלא מתוך שעשה מעשה מנשה תלאו הכתוב במנשה הכא נמי מתוך שעשה מעשה מנשה דאתי מיהודה תלאו הכתוב ביהודה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מכאן שתולין את הקלקלה במקולקל רבי יוסי בר חנינא אמר מהכא [10]וגם הוא טוב תואר מאד ואותו ילדה אחרי אבשלום והלא אדניה בן חגית ואבשלום בן מעכה אלא מתוך שעשה מעשה אבשלום דמרד במלכות תלאו הכתוב באבשלום [7](ה"נ מתוך שעשה מעשה מנשה תלאו הכתוב במנשה) אמר רבי אלעזר [2]לעולם ידבק אדם בטובים שהרי משה שנשא בת יתרו יצא ממנו יהונתן אהרן שנשא בת עמינדב יצא ממנו פנחס ופנחס לאו מיתרו אתי והא כתיב [11]ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה מאי לאו (ג) דאתי מיתרו שפיטם עגלים לע"ז לא דאתי מיוסף שפטפט ביצרו והלא (ה) שבטים מבזים אותו ואומרים ראיתם בן פוטי זה בן שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז יהרוג נשיא שבט מישראל אלא

דבן משה (ד) הוא ויהונתן בן גרשם כו' בהיא פרשתא כתיב שגזלו שבט הדני פסלו של מיכה והלוי הלך עמהם להיות להם לכהן. ומשני וכי בן מנשה הוא והלא בן משה הוא דלכך הנו"ן תלויה וגם מדקרי ליה לוי שהיה משבט לוי וכדכתיב בדברי הימים ובני משה גרשום ואליעזר: **אלא מאוך שעשה מעשה מנשה.** בן חזקיה מלך יהודה שעבד ע"ז תלאו הכתוב במנשה. הכא נמי לעולם משבט לוי הוא כדקאמרת והאי דקרי ליה ממשפחת יהודה לאו משום דאתי מיהודה לא אביו ולא אמו אלא מתוך שעשה מעשה מנשה בן חזקיה כו': **מכאן.** מדקרי ליה בן מנשה וממשפחת יהודה: **הקנקנה.** דבהך פרשתא מיירי שנעשה כהן" לע"ז: **במקולקל.** מנשה: **ילדה אחרי אבשלום.** משמע שמאס אחת היו: **והלא אדניה.** היה בן חגית: **יצא ממנו יהונתן.** בן בנו של משה: **פנחס.** בן בנו של אהרן: ומתמהינן **פנחס והלא מיתרו קאתי.** מצת יתרו אלמא קרוב היה ליתרו יותר מיהונתן בן גרשום ואפי' הכי חסיד היה ואין ללמוד מכאן שידבק אדם בטובים שהרי אלעזר אבי פנחס לקח בת יתרו ויצא ממנה פנחס ואם אהרן דבק בטובים אלעזר בנו לא דבק בטובים: **מאי לאו מבנות יתרו הוא.** כלומר בת יתרו ממש אחת מבנותיו: **מבנות יוסף.** כלומר משבט יוסף: **שפטפט.** מתרים ונלחם כנגד יצרו כדאמרי' לקמן בפירקין (דף קטו:) חוץ מזקן אחד שהיה מפטפט כנגדו: ופרכינן **והלא שבטים מבזין אותו הוא.** בסנהדרין בפרק אלו הן הנשרפין התחילו שבטים מבזין אותו כו': **שפיטם.** כדכתיב כהן און (בראשית מא) כומר:

אלא

ואמרו בסוטה (מג.) פוטיאל זה בנו של יוסף שפטפט ביצרו, ומשנינן אי אבוה דאמיה דתימיה מיתרו אמיה דתימיה מיוסף, אי אבוה דאמיה מיוסף אימיה דאמיה מיתרו, דיקא נמי דכתיב פוטיאל (תרי) ולא פוטאל (שנהדרין פב:).

ז) א מיי' פ"א מהל' נחלות הלכה ו סמג סה טור ש"ע חו"מ סימן רעו סי"ד: ח) ב מיי' פכ"א מהל' אישות כיא הל' לב סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף ו:

מוסף תוספות

א. אי אמרת בשלמא העברה זו מן האב היא דשמעת מינה שהאב קודם לאחים, היינו דאמרינן דאפקה רחמנא בלשון והעברתם לרמוז לך שיש לה יורש אחר שאינו כתוב בהדיא שהוא היה ראוי לנחלה לולי בת דשמעת מינה שאם אין שם בת האב קודם לנחלה לאחים אלא וכו'. ל"י מיגש.

רבינו גרשום

ואי אתה מעביר נחלה מן האב אפי' במקום בת. שהאב קודם לבתו. ומשני אם כן לא לכתוב רחמנא והעברתם אלא ונתתם את נחלתו לבתו כדכתב באינך. אלא מדשני רחמנא וכתב והעברתם משמע דאפי' במקום אב דהוא קדים לאחין צריך להעביר נחלה מן האב ולית נה לבת: ולמאן דנפקא ליה מוהעברתם. דמקדמי' אב לאחין האי לשארו מאי עביד ליה: שארו זו אשתו. דגורעין ומוסיפין ודורשין לו כלומר ב) דהכי' נחלת שארו לו. וירש אותה דגורעין ו' מנחלתו ול' מלשארו ומצרפין אהדדי ודורשין לו כלומר דיהבין נחלת שארו דהיינו אשתו לו: בכולן. של קרובים נאמר בהן נתינה וגבי בת כתיב העברה לומר לך ג) מי שמעביר נחלה משבט לשבט אלא הבת שהוא משבט ראובן והיו לה אחין הראויין לירש את אביה ונשאת לאחד משבט שמעון ולאחר שנשאת מת אחיה ולא היה להן יורש אלא זו ונכשיו מעברת משבט לשבט הואיל שכשמתה בנה או בעלה שהן משבט שמעון יורשין אותה: ומאי דהאי שארו אב הוא. דמצית למדרש מיניה מלמד שהאב קודם לאחין משום דבתר האב אזלינן דאמר קרא ממשפחתו של אב ולא ממשפחתה של אם וירש אותה נחלה ומשפחת אב קרויה משפחה דכתיב ויתילדו על משפחותם לבית אבותם ולעולם אב של מת קודם לאחיו של מת: וקרו לה משפחה. אלמא דמשפחת אם קרויה משפחה: כי היה לי הלוי לכהן. ואי שמיה לוי מאי הטבה איכא אלא משום דמשבט לוי הוה דיצאו ממנו כהנים להכי קאמ' כי ייטיב דאית ביה צד כהונה. ומשני לא לעולם לוי שמו ומשבט יהודה היה ומשום דשמו היה לוי ג): לשבט הדני. היינו מיכה: מעשה מנשה. ששימש לע"ז תלאו הכתוב ביהודה ולעולם משבט לוי הוה ולעולם משפחת אם אינה קרויה משפחה: ואותו ילדה אחרי אבשלום. משמע דבני אם אחת היו והלא אדניה בן חגית וכו': שפטפט ביצרו. שכבשו:

ח) אולי צ"ל ונתתם נחלת וכו'. ב) צ"ל לומר לך שאין לך מי שמעביר. ג) אולי צ"ל ומשום דשמו היה לוי לפיכך קאמר והוא לוי

מסורת הש"ס

ח) [נקמן קיח:], ב) שם קמז., ג) [שם קי: יבמות נל:], ד) רש"ל מ"ז, ה) סנהדרין פב: [סוטה מג.], ו) [דף קיח.], ז) כפ"ח: כומר,

תורה אור השלם

1 וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ וְהֶעֱבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ:
במדבר כז ח
2 וְאִם אֵין אַחִים לְאָבִיו וְנָתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְשֹׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה:
במדבר כז יא
3 עֶרְוַת אָחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה שְׁאֵר אָבִיךָ הוּא:
ויקרא יח יב
4 עֶרְוַת אָחוֹת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה כִּי שְׁאֵר אִמְּךָ הוּא:
ויקרא יח יג
5 שְׁאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת כָּל זָכָר לְגֻלְגֹּלְתָּם:
במדבר א ב
6 וַיְהִי נַעַר מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה מִמִּשְׁפַּחַת יְהוּדָה וְהוּא לֵוִי וְהוּא גָר שָׁם:
שופטים יז ז
7 וַיֹּאמֶר מִיכָה עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי יֵיטִיב יְיָ לִי כִּי הָיָה לִי הַלֵּוִי לְכֹהֵן:
שופטים יז יג
8 וַיְקִימוּ לָהֶם בְּנֵי דָן אֶת הַפֶּסֶל וִיהוֹנָתָן בֶּן גֵּרְשֹׁם בֶּן מְנַשֶּׁה הוּא וּבָנָיו הָיוּ כֹהֲנִים לְשֵׁבֶט הַדָּנִי עַד יוֹם גְּלוֹת הָאָרֶץ:
שופטים יח ל
9 בְּנֵי מֹשֶׁה גֵּרְשֹׁם וֶאֱלִיעֶזֶר:
דברי הימים א כג טו
10 וְלֹא עָצְבוּ אֲבִיו מִיָּמָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ כָּכָה עֹשִׂיתָ וְגַם הוּא טוֹב תֹּאַר מְאֹד וְאֹתוֹ יָלְדָה אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם:
מלכים א א ו
11 וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן לָקַח לוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיאֵל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֵלֶּה רָאשֵׁי אָבוֹת הַלְּוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם:
שמות ו כה

הגהות הב"ח

(ח) גמ' הא גופא קשיא אמרת ממשפחת יהודה אלמא מיהודה אתי והא כתיב והוא לוי אלמא מלוי אתי אלא לאו דאבוה מלוי ואימיה מיהודה (ג) שם כהנים לשבט הדני וליטעמיך נמתק: (ג) שם מאי לאו מבנות יתרו שפיטם עגלים לע"ז לא מבנות יוסף שפטפט: (ד) רשב"ם ד"ה בן מנשה וכו' דבן משה היה הס"ד:

מוסף רש"י

הואיל ובנה ובעלה. שהן משבט אחר, יורשין אותה. והכי אתא קרא לאשמועינן והעברתם את נחלתו משבטו על ידי כתו שתירשנו ואמא תינשא לאחרי כן לאיש משבט אחר ותמות ויירשנה (לקמן קמז.) שלא תפוג נחלה לא נעטוה אלא לאותו הדור בלבד (במדבר כז ז). **והלא שבטים מבזים אותו.** לפיכך הולרך לייחסו שם פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (סוטה מג.). **אבי אמו.** יתרו, דאלעזר אבי פנחס לקח מבנות יתרו, דכתיב ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה, ומפרש בגמרא פוטיאל זה יתרו שפיטם עגלים לע"ז